

לילה אחד עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקמג
ערש"ק פרשת מצורע (שבת הגדול) ה'תשע"ו

"יום" - לילה ויום, או יום בלבד?

גדולתו של שבת הגדול

בהא ש"זדונות נעשו לו כזכיות"

לספר ביציאת מצרים - של חסידות

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת מצורע (שבת הגדול), הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקמג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

ספר הסיפורים יקר לו עוד יותר

פעם הבאתי ספר סיפורים להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, הם לא היו רשומים מהרביים, כי אם מה'נסיכים' (בני בית הרב). הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק היה מאד שבע רצון, ואמר לי: אני מייקר זאת יותר מאשר היית מביא לי כתב של רבי.

הרי ידוע כמה יקר היה כתב יד אצל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, הוא מסר את נפשו לקבל כתב יד קודש של הוד כ"ק רבנו הזקן, אף על פי כן היה ספר הסיפורים יקר לו עוד יותר.

(תרגום מספר השיחות ה'תשי"ד עמ' 63-64 - ספר השיחות ה'תשי"ד בלח"ק עמ' נח)

התוועדות חסידית בסיפורי צדיקים

חז"ל אמרו דהכל צריכים חיזוק, אשר כן הוא גם בעבודת ה', דבין עובדי ה' במוחם ובין עובדי ה' בלבם צריכים חיזוק, והחיזוק בעבודת התפילה הוא התוועדות חסידותית בסיפורי צדיקים וחזרת פתגמיהם, סיפורי החסידים, נסיונותיהם בארחות חיייהם, מנגינתם, ריקודיהם ועליצותם, והעולה על כולנה טבילת טהרה.

(אגרות קודש ח"ו ע' שלב)

כל סיפור יש בו תוכן רב

דבר ידוע ומפורסם בשם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר כל דבר סיפור צדיקים או של חסידים - בלי הבדל תוכן, כי גם סיפור אשר בהשקפה ראשונה לא נראה בו שום תוכן, הנה באמת יש בו תוכן רב - צריך להיות מסופר בדיוק רב, וגם קטע של סיפור צריך להיות מסופר בסדר מדויק.

(אגרות קודש ח"ו ע' רפ)

הטבה כללית

אמר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע:

סיפורי החסידים יש בהם משום הטבה כללית, העושה את האדם לבעל מדות טובות ולעובד ה'. ישנם שני אופני הטבה, הטבת הנרות והטבת הקטורת. קטורת איננה אגודת קטורת שמקטירים על המזבח. בקטורת ישנם י"א סממנים, וצריכים לדעת אלו סממנים ומה הכמות שיש לקחת מכל מין. יש סממנים שצריכים לכתוש, ויש סממנים שצריכים לשחק - זה נקרא הטבת הקטורת. גם בהטבת הנרות צריכים לדעת איך ומאיזה חומר לסדר את הפתילות, באיזה כלי לנסוך את השמן - זה נקרא הטבת הנרות, ואז זה אור המאיר. סיפורי צדיקים הם ההטבה.

(תרגום מספר השיחות ה'תשי"ז עמ' 87 - ליקוטי דיבורים מתורגם ללח"ק ח"ג עמ' 677 ואילך)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

לספר ביציאת מצרים - של חסידות

סיפור יציאת מצרים של חסידות

ביציאת מצרים ישנה מצוה לספר ביציאת מצרים . . . בדיבור דווקא.

כך גם ביציאת מצרים של חסידות, ישנה המצוה של סיפור יציאת מצרים בדיבור, לספר סיפורים חסידיים, ולחוש ולהרגיש את הסיפור שמספרים בפנימיות דפנימיות. צריכים לדעת שכל סיפור הוא הוראה בחיים, איך שצריכים להתנהג בפועל ממש.

ממילא, על כל סיפור להביא למידה טובה, לחיות פנימית בהידור מצוה, ולהרגשת הדרכי-נועם של תורת החסידות.

(תרגום מאגרות קודש ח"ד ע' תפ"ט)

חסרה לי התוועדות חסידים

סיפר לי הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב נ"ע]: זמן רב התאוננתי עד לערב ראש השנה זה, בהיותי ב"אוהל" של אבי - הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש - אמרתי: אבא, חסרה לי התוועדות החסידים, כי לא הייתי כשחסידים התוועדו, ואתה יודע שזה לא היה מחמת זכות הלב, אלא ייקרתי את הזמן להקדישו לחסידות בלבד, ואתה הרי יודע כמה קשה ומר יגעתי להקנות בי את הענינים, ובמילא לא היה לי זמן להיות נוכח בהתוועדויות החסידים, לכן מבקש אני ממך שתתן לי זאת במתנה.

ואבי - אדמו"ר מוהר"ש - נתן לי אז שלימות זו ומאז התחלתי לשמוע סיפורים בחזיון לילה.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ה עמ' 24 - ספר השיחות ה'תש"ה בלח"ק עמ' כה)

ה מקרא אני דורש

"יום" - לילה ויום, או יום בלבד?

מדוע מפרש רש"י שלומדים טהרת המצורע ביום דוקא מ"זאת תהי' תורת המצורע" ולא מ"ביום טהרתו"? / האם מותר לטהר המצורע בבין השמשות? / מה משמעות תיבת "יום" בכתובים? / ביאור בדברי רש"י אודות זמן טהרת המצורע ואופן לימוד דין זה מהכתובים

(עי' לקוטי שיחות ח"ב עמ' 78 ואילך)

ח פנינים ☺ עיונים וביאורים קצרים

י יינה של תורה

גדולתו של שבת הגדול

ימי השבוע - הנהגת הטבע, ימי החודש - הנהגה נסית / הנס ה"טבעי" דשבת הגדול / השי"ת מחבר ההפכים - שלמעלה מהטבע ישכון בטבע גופא

(עי' לקוטי שיחות ח"ז עמ' 44 ואילך)

יד פנינים ☺ דרוש ואגדה

ט חידושי סוגיות

גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות

יסיק ג' דרגות בתשובה - אם עוונות נעשים כשגגות, או נעקרים או אף מתהפכים לזכיות / יפלפל דהפיכת הזדונות לזכיות הוא מגדר "מכשירי מצוה", ויבאר דיש כאן חידוש בגדר חלות למפרע שלא מצינו בכה"ת

(עי' לקוטי שיחות ח"ז עמ' 107 ואילך, ח"ז עמ' 182 ואילך)

יט תורת חיים

גדול ענין יום ההולדת

כ מעשה רב

"עד שבאו תלמידיהם"

כא דרכי החסידות

לספר ביציאת מצרים - של חסידות

ובכל אופן הרי ידוע דמעשה רב וחזק גם אפילו יותר מסברא, ובמילא גם יותר מקרא (כתובות כב, א), ונהגו בזה רבותינו נשיאינו הק' אף כי בצנעא.
(אגרות קודש חמ"ז עמ' ע"ה)

'מזלו גובר' של רועה ישראל

נתקבל ה.. מיום כ' מר-חשון, הוא יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וידוע מאמר רז"ל אשר ביום ההולדת מזלו גובר, ורועה ישראל ענינו הוא אשר צאן מרעיתו יהיו כל עניניהם בטוב בכל הפרטים וככל האפשרי, אלא שבכדי שלא יהי' נהמא דכסופא, כי הרי צדיקים דומים לבוראם, ניתנה בחירה חפשית לכל אלו שגם הם ישתפו פעולה בענינים אלו, אף שלפעמים תכופות מספיקה ג"כ פעולה ע"ד המסופר במדרש שה"ש בתחלתו "ובלבד שתתן ידך עמנו", אף שלא הי' בערך כובד האבן שהיד תעלה את האבן, ובכ"ז נתעלה האבן לירושלים. עיי"ש, ובקהלת רבה בתחלתו.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קנ"ו)

"שנה טובה ומבורכת"

...ובקשר עם יום הולדתו, שמתחזק המזל ומתוסף גם בחכמה, וכמ"ש ורוב שנים יודיעו חכמה, בטח יתבונן בכל הנ"ל ובתוספת ויוסף בזה. והשי"ת יצליחו לשנה טובה ומבורכת בלימוד התורה וקיום מצוותי'.

(אגרות קודש ח"ג עמ' ת"א)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"יום" – לילה ויום, או יום בלבד?

מדוע מפרש רש"י שלומדים טהרת המצורע ביום דוקא מ"זאת תהי' תורת המצורע" ולא מ"ביום טהרתו"? / האם מותר לטהר המצורע בבין השמשות? / מה משמעות תיבת "יום" בכתובים? / ביאור בדברי רש"י אודות זמן טהרת המצורע ואופן לימוד דין זה מהכתובים

א. בריש פרשת מצורע: "זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו, והוא אל הכהן". ומפרש רש"י: "זאת תהי' תורת המצורע וגו' – מלמד שאין מטהרין אותו בלילה".

ובמפרשים הבינו כוונתו, שלומדים לימוד זה ממשמעות תיבת "ביום" – "ביום טהרתו", שתיבה זו באה ללמד "שאינ מטהרין אותו בלילה".

אמנם כשנדקדק בלשון רש"י, הרי רש"י לא העתיק תיבת "ביום" ("ביום טהרתו") ב'דיבור המתחיל' – אלא דוקא את התיבות שבתחילת הפסוק: "זאת תהי' תורת המצורע", [ורק רומז לתיבות "ביום טהרתו" על ידי הוספת "וגומר"], ומשמע שהלימוד הוא בעיקר מתיבות אלו.

ולכאורה תמוה: איך תיבות אלו – "זאת תהי' תורת המצורע" – מלמדות שטהרת המצורע היא ביום?! ובעיקר קשה: למה לא פירש רש"י בפשטות, שלומדים לימוד זה ממשמעות תיבת "ביום"?

ב. והנה, עוד יש לדקדק עוד בלשון רש"י: למה כתב באופן שלישי – "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה", ולא כתב באופן חיובי וקצר: "מלמד שטהרתו ביום"?!

"עד שבאו תלמידיהם"

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע להנהגת אביו, כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, ומוה מובן שכך היתה גם ההנהגה שלו, שבלי"ל הפסח לא הי' אף א' נוכח בעת עריכת ה"סדר", מלבד האורחים המוזמנים. (ראה גם "תורת מנחם – רשימת היומן" ס"ע קפ, ושי"ג)

במשך כמה שנים הי' הדבר קשה בעיני – שהרי "טוב עין הוא יבורך", ומדוע לא יניח לאחרים ליהנות מתורתו ועבודתו, ובפרט בליל הפסח שבו "תרעין פתיחין". ואעפ"כ, כך היתה ההנהגה בפועל, שבכל שאר הזמנים (כגון שמחת תורה, י"ט כסלו, אחרון של פסח, ליל שני של חג השבועות) הניחו לכולם להכנס, ודוקא בלילות הפסח, שאז "תרעין פתיחין" לא הניחו כולם להכנס!?

עד שתפסתי שזהו סיפור מפורש בהגדה – וגם כאן רואים, איך שכל ההנהגות של רבותינו יש להם מקור גם בתורה שבעל פה – שבסיום הפיסקא "מעשה ברבי אליעזר" נאמר: "עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם כו". ומשמע, שהתלמידים באו ממקום אחר, ולא היו נוכחים בעת עריכת הסדר. ואיך שלא יהי' הביאור בדבר, מדוע אכן לא היו, הרי רואים שכך הי' בפועל.

והלימוד מזה, שלפעמים לא צריכים התלמידים להיות נוכחים יחד עם רבותיהם, ודוקא על ידי זה נעשה קישור ויחס פנימי יותר בין הרב לתלמיד.

(ע"פ תורת מנחם חנ"ו עמ' 67 ואילך)

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחייו היום יום

גודל עניין יום ההולדת

מזלו שולט ועוזר לו

ביום הולדת של אדם מזלו שולט ועוזר לו (ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם). "ומה שכתוב בקדושין (לח, א) דצדיקים מתים ביום שנולד, היינו לפי שאצלם המיתה היא התרוממות מזלו ומעלתו שפושט לבוש שק הגופני ולבוש חלוקא דרבנן הרוחני ליכנס לעולמות העליונים למעלה עליונה ליהנות מזיו השכינה" (רס"סי לילה - להרה"צ והרה"ג וכו' הר"ר צדוק הכהן מלובלין - קונטרס דברי חלומות סעיף כ', ליל מוצש"ק וישלח שנת וברכות).

- על דבר שמחה ועילוי ביום הולדת צדיק, ראה: תנחומא ס"פ פקודי (של יצחק). מגילה יג, ב (משה). שמו"ר פט"ו, ט (של בן מלך). ר"ה יא, א (חודש שנולדו בו האבות). (וראה גם לקוטי שיחות ח"ב ע' 206 ואילך).

ויש להטעים גם בנוגע לכל אחד ואחת מבני ישראל, כי כיון שביום הבר מצוה צריכה להיות שמחה כביום החופה (זהר חדש בראשית טו, ד), ועל פי כתבי האריז"ל בכל שנה חוזרת וניערת אותה ההמשכה (ראה לקוטי שיחות ח"ח ע' 49 הערה 8) - צ"ל בהתעוררות וכו' בכל שנה ביום ההולדת. וידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר ("היום יום" יא ניסן) אשר ביום ההולדת על האדם להתבודד, ולהעלות זכרונותיו ולהתבונן בהם, והצריכים תקון ותשובה ישוב ויתקנם.

(לקוטי שיחות ח"ה עמ' 86 בשו"ת)

שבכל יום לתקופת השנה חוזרים הענינים לקדמותם

...במ"ש אודות יום ההולדת. . מובן הוא גם כן מפירוש על הכתוב "והימים האלה נזכרים ונעשים", שבכל יום לתקופת השנה, חוזרים הענינים לקדמותם, וידועה הראי' על זה מדין המשנה (גיטין סוף פרק ג') דהיין הנמצא בחביות נשתנה לתקופת השנה מיום "הולדת" הענבים.

ובפרט, שבתורת כהנים כאן (וכן בש"ס מגילה כ, ב) נקטו הלימוד בלשון חיובי - "ומהרתו ביום", ולמה רש"י שינה ודייק לכתוב בצד השלילי דוקא? (וכן הקשה בנחלת יעקב על רש"י כאן).

וכד דייקת שפיר, הרי אין זה רק שינוי בסגנון - אם חיובי או שלילי - אלא יתכן משינוי זה נפקא מינה לדינא: כאשר נמשכה טהרת המצורע בזמן שאינו לא יום ולא לילה - בין השמשות [ולהעיר ממה שהאריכו באחרונים בגדרו של בין השמשות, ואכ"מ]:

לפי התורת כהנים שההדגשה היא על החיוב - שהטהרה צריך להיות ביום דוקא - הרי אם נמשכה טהרתו בזמן שאינו יום, שוב לא עלתה לו טהרה מאחר שלא היתה ביום; אולם לרש"י שהעיקר הוא השלילה - ש"אין מטהרין אותו בלילה" - הרי אם תימשך טהרתו בזמן בין השמשות כשרה, כיון שלא היתה בלילה.

ואם כן, מתחזקת הקושיא:

כיון שמשמעות הכתוב "ביום טהרתו" היא שהטהרה תהי' דוקא ביום - מדוע כתב רש"י "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה", באופן שמשמע שיהי' כשר אפילו בזמן שאינו יום, כגון בין השמשות [כיון שסוף סוף אינו "לילה"]?

ג. והביאור בכל זה יש לומר:

רש"י בא לפרש "פשוטו של מקרא" [שלא כהתורת כהנים שענינו מדרש הלכה]. ובפשוטו המקראות, תיבת "יום" כש"עצמה אינה שוללת לילה [אלא אם כן היא כתובה במפורש במשמעות של השוואה וניגוד ללילה], ופירושה הוא כ"ה המעת לעת, היום והלילה. וכמפורש (בראשית א, ה): "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" - שה"יום" מורכב הוא הן מ"ערב" והן מ"בוקר"; וכן נאמר "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות" (משפטים כג, יב) - שפירושו: ש"כ"ה המעת לעת של שבת אסור במלאכה. ופשוט.

יתירה מזו: מצינו "יום" בנוגע למאורע שהי' רק בלילה, כמו שכתוב (במדבר ג, יג): "ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים" - ומכת בכורות היתה הרי "בחצי הלילה" (בא יב, כט)!

ועל כרחך, שתיבת "יום" כשלעצמה אינה שוללת לילה, כי פירושה כל המעת לעת.

ולכן, רש"י אינו יכול לפרש כהתורת כהנים, באופן חיובי ופשוט: שמיטור ומשמעות תיבת "ביום טהרתו" למדים שהטהרה צריכה להיות ביום דוקא - שהרי בפשוטו של מקרא ה"יום" אינו מוגבל רק לשעות האור, ובוודאי שאי אפשר למעט בין השמשות מתיבת "יום".

ד. אולם אף על פי כן פירש רש"י למעט הלילה מטהרת המצורע, ש"אין מטהרין אותו בלילה" - וראיתו היא (לא מתיבת "יום" כש"עצמה, אלא) מהתיבות שמעתיק

אין אנו יכולים כלל לומר שעומד להיתר הוא. ולכך ודאי אין מכאן קולא בטומאת מעשה עבירה, לדמותו כעין "דבר שיש לו מתירין". רק ה"היתר" דתשובה מועיל רק בשעתו בדרך חידוש - שנתנה תורה כח לתשובה לשנות עתה באופן מחודש הזדונות שבעבר לזכויות (מבלי שהאיסור "עמד" לכך כלל מתחילה).

ונמצינו למדים מעלה מיוחדת בתשובה, מה שלא נמצא בכל התורה כולה לענין "חלות" למפרע. דבכל מקום שמצינו לדינא דבר המועיל למפרע, אין כאן שינוי העבר (ממש), רק שכיון שמתחילה נעשה הדבר באופן הנותן מקום לשנותו אח"כ מעיקרו, כנ"ל. וע"ד העושה דבר על תנאי ומפרש "מעכשיו", שבשעת קיום התנאי חל הדבר למפרע - הא גופא שבכח התנאי לפעול למפרע הוא כיון שמתחילה נעשה הדבר על תנאי. וכן בהתרת נדרים - נת"ל שהוא ע"י "חרטה ופתח" בנדר מתחילתו. ואפי' למ"ד שהפרת הבעל עוקרת אף היא את הנדר מעיקרו (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך הפרה ע' קיג ואילך), אף שאין הפרת בעל ע"י חרטה - מ"מ, י"ל גדר הדבר דמצד דין התורה ניתנה מלכתחילה האפשריות להפרה בעת עשיית הנדר (וע"ד המבואר לעיל לענין פדיון, ורק ששם גדר הפדיון שאמרה תורה הוא שיפעל רק מכאן ולהבא, משא"כ הכא). וע"ד דרך הא דאמרו (כתובות ג, א. וש"ג) כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושו מלמפרע. משא"כ בתשובה בעינן עתה לשנות העבר, דמצד העבר הוי מעשה העבירה דבר איסור בהחלט, שאין בו שום מקום ל"היתר". ועתה ע"י התשובה מתהפך ל"זכי".

והנה לכאורה יש להבין עפ"ז מאידך למה אין הדבר גורם למעט בחומרת העבירה, דיש כאן כעין גדר רוחני של "דבר שיש לו מתירין" שאף בזמן איסורו הוי גדרו שדומה למין ההיתר, וכדברי הר"ן הידועים (נדרים נב, א), וכן כאן גבי חומר מעשה העבירה, דכיון שע"י תשובה תתהפך הטומאה עצמה לזכי, ותשובה מצוה היא, יהא גדר מעשה העבירה מתחילתו מעין "דבר שיש לו מתירין"!? והאמת דהגדר כאן הוא ע"פ מה שמצינו בדין דשיל"מ גופא, דדוקא דבר שבשעת האיסור עומד להיתר הוי בגדר זה [ולכך קי"ל דדבר שאין לו מתירין אלא ע"י טרחא והוצאות אינו בכלל דשיל"מ - תוד"ה טבל ע"ז עג, ב. ועוד]. לא מיבעי בנדרים, שהתרת החכם עוקרת הנדר מעיקרו (כתובות עד, ב) ע"י "חרטה ופתח" והוי כמו נדר בטעות שלא חל מלכתחילה (תוד"ה מר זוטר - נזיר כב, א), אלא אף במתיר שהוא חידוש מכאן ולהבא, כהקדש ומעשר שני שאף הם בגדר דשיל"מ כיון שאפשר בפד' (נדרים נח, א) - הרי סו"ס בשעת האיסור עצמה עומד הדבר להיתר, דהאיסור מתחילה קבעה תורה דינו שיכול להיות ניתר, והוי כאילו האיסור נעשה על תנאי שאחר כך יוכל להתירו, ולכך אף בשעת איסורו מיקרי דשיל"מ. וא"כ בתשובה ודאי לא נוכל לומר דהתשובה מועלת מחמת שבשעת עשיית האיסור נתנה מלכתחילה האפשריות לתשובה, דהא מעשה האיסור ודאי כל כולו נגד התורה, אף נגד מצות התורה לעשות תשובה ולקבל עול המלך. ו"האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה" כדתנן בסוף יומא, היינו שבשעת האיסור

ב'דיבור המתחיל': "זאת תהי' תורת המצורע".

תיבות אלו לכאורה מיותרות, ואין בהם כל חידוש - וכפי שהקשו כמה ממפרשי התורה; שהרי מובן מעצמו, שהמדובר במצורע, כיון שפרשה זו באה בהמשך לפרשה הקודמת שנאמרו בה דיני טומאת המצורע.

ויתור זה מלמדנו ש"ביום טהרתו" הנאמר לאחרי זה - מובנו כיום דוקא, ולא בלילה:

כי תיבות אלו הן לשונות של הגבלה ודיוק, כך בדיוק - ולא אחרת;

[ועל הסדר: א) "זאת" - מציין דבר ברור ומדויק. ב) "תהי'" - משמעותה "בהווייתה תהא". ג) "תורת" - פירושה הוראת דינים, "תורת" הענין והלכותיו, האופן המדויק שבו צריך לקיימו];

ובענינו: דוקא כאשר הדרך הזאת תהי' כהוראת התורה - אז יטהר המצורע. וכיון שתיבות אלו באות כהקדמה למלים "ביום טהרתו", הרי הן מלמדות אותנו שהתיבות "ביום טהרתו" מדויקות ומכוונות: ביום - ולא בלילה.

ונמצא אפוא, שהלימוד שאין מטהרין את המצורע בלילה - אינו נלמד מתוך התיבות "ביום טהרתו" כש"עצמם, אלא דוקא מהיותם באים לאחר ההקדמה של "זאת תהי' תורת המצורע", שהיא המלמדת כי התיבה "יום" באה כאן באופן מדויק ומוגבל.

[ומעתה מבואר בפשטות מדוע העתיק רש"י את התיבות "זאת תהי' תורת המצורע", ואת תיבות "ביום טהרתו" רק רמז על ידי הוספת "וגומר" - שכוונתו בזה, כי עיקר הלימוד הוא מתיבות "זאת תהי' תורת המצורע", שתיבות אלו מלמדות על המשך הכתוב ("וגומר") - שהוא צריך להיות מוגבל ומדוקדק].

אך כיון שדיוק זה הוא בתור חידוש, הרי "אין לך כך אלא חידושו", ולכן ממעטים רק לציין ממש [ולא ממעטים גם את בין השמשות].

ב' ראיות – חלק מג', או בפני עצמן?

זאת תורת הוב גו', והוב את זובו
זאת תורת הוב - בעל רא' אחת. והוב את זובו - בעל
שתי ראיות ובעל שלש ראיות
(פו, לב-לג. רש"י)

הדין בטומאת זב הוא, שהרואה ג' ראיות
טמא וחייב בקרבן, אך הרואה ב' ראיות ה"ה
טמא בלבד, ואינו חייב בקרבן.
ויש לחקור בגדר טומאת הרואה ב' ראיות,
די"ל בכ' אופנים:

א. דגדר טומאתן אחת היא. דטומאת
הרואה ב' ראיות היא מכיון שראה ב' מראיות
הטומאה של בעל הג' ראיות, אלא מכיון
שלא ראה פעם שלישית אינו חייב בקרבן.
ב. טומאתן חלוקה זמ"ז לגמרי. דב' ראיות
מטמאות מצ"ע, ולא מצד שהם ב' מג' הראיות
של בעל ג' ראיות נועיין במקור הדברים שם נתבאר
הנפק"מ להלכה בין ב' האופנים].

ויש לומר, שחקירה זו תלויה בכ' הלימודים
שמהם ילפינן טומאת ב' ראיות (גדה מג, ב):
דעת ר' סימאי "מנה הכתוב שתיים וקראו טמא,
שלש וקראו טמא, הא כיצד, שתיים לטומאה
ושלש לקרבן". דעת חכמים "את זובו תלת,
לימד על זב בעל שלש ראיות שחייב בקרבן
כו'. מזובו טמא, מקצת זובו טמא, לימד על זב
בעל שתי ראיות שטמא משכב ומושב".

ונמצא דחכמים דילפי טומאת הרואה ב'
ראיות מ"מזובו" ס"ל דגדר הטומאה כבעל ב'
ראיות הוא כי ב' ראיות הן "מקצת זובו" של
בעל ג' ראיות.

אך ר' סימאי דיליף טומאת בעל ב' ראיות
ובעל ג' ראיות משני מקומות שונים "שתיים

לטומאה ושלש לקרבן", ס"ל שאין טומאתם
תלוי' זה בזה, כ"א ב' ראיות מטמאות מצ"ע.

(יעיין בארוכה לקוטי שיחות חכ"ם עמ' 86 ואילך)

ב' גדרים בשכינות לרשע

וצוה הכהן וחלצו את האבנים

וחלצו - מלמד ששניהם חולצים, מוכן אמרו אוי לרשע
אוי לשכנו
(יד, ט. ת"כ עה"פ)

במפרשים מצינו כמה פירושים בהדין
ש"שניהם חולצים":

רש"י כותב (סוף מס' סוכה ד"ה אוי לרשע. ועוד)
"בתור"כ תניא, וחלצו את האבנים, נגע באבן
שבמקצוע, שניהן חולצין". והיינו, דפירוש
דין זה לשיטתו הוא שבאם נראה נגע באבן
שבמקצוע, שהוא אבן הנראה בב' בתים,
חייבים לחלוץ את האבן כולו, אף את חלק
האבן שבבית שלא נראה בו הנגע.

אך יש מפרשים (ראה משנה אחרונה לנגעים פי"ב
מ"ו ופי"ג מ"ב) שגם באם נראה נגע בכותל שבין
ב' בתים, חייב גם השכן לחלוץ את האבנים
שבכותל ביתו שכנגד הנגע, אף שבביתו לא
נראה הנגע, וגם לא נגע הנגע באבניו.

ויש לפרש דדבר זה תלוי בפירוש הכלל
ד"אוי לרשע אוי לשכנו", דיש לומר בכ'
אופנים:

א. רשע הגר בסמיכות למישהו פועל שינוי
לרעה במעשי השכן, ולכן "אוי לשכנו" כי
הרשע יפעול עליו לרעה. ב. השכינות לרשע
הרי היא סימן שגם השכן דומה לו. דזה שגרים
זה ליד זה הוא מפני שדומים הם אחד לשני.
וזהו "אוי לשכנו", כי השכינות לרשע מראה
שגם השכן כאמת דומה הוא להרשע.

והוא הדבר באבן המנוגע. לדעת רש"י
הרשע פועל רק על מעשי השכן. ובא"כ רק

לקראת שבת

יז

הנעשים מזדונות, והצדיק לא חטא מעולם
ולהכי "אין צ"ג יבואין לעמוד", דכל
זכיות שירבו אצל הצדיק אינם מגיעים
למין זכיות אלו. נועי"י בהמפרש לרמב"ם
רפ"ב מהל' יסוה"ת ובשל"ה מאמר עשרה
מאמרות - דיש חילוק מדרגות בתשובה
מאהבה גופא].

והנה, בתניא שם מבואר ענין זה
שנעשו הזדונות גופייהו לזכיות, שהוא
לפי שלבסוף נמצא שהריחוק הגדול מן
הקדושה הביאו לידי צמאון ואהבה רבה
לחזור ממעשיו ולדבוק בה'. ועדיין צלה"ב
מדוע נקרא הדבר שנתוספו "זכויות" -
דהיינו מצוות - בידו (מלבד עצם מצות
התשובה), דאיזה גדר ושם של "מצוות"
נתרבו כאן. והנראה בזה שהוא משום
המצוות שיבואו אח"כ על ידי התשובה,
שגם בדבר שגרם להם יש שם מצוה משום
הגדר שמצינו ב"הכשר מצוה". ובהקדים
דבהכשר מצוה מצינו כמה דרגות, דלדעת
ר"א (שבת קל, ב ואילך) יש במכשירי מילה
דינים מדיני מילה, שדוחין את השבת
כמילה גופא. ולמעלה מזה הא דאיתא
בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג) "העושה סוכה
לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו
וציונו לעשות סוכה כו' (עיי"ש בעוד
מצוות). וביאור גדר זה דמכשירי מצוה,
דכיון שהתורה צייתה לעשות המצוה
ואי אפשר שיקיימנה בלא ההכשרה - על
כרחך אף ההכשרה מכלל הציווי (או עכ"פ
דמשום כך מקבלת חשיבות שהיא מעין
חשיבות המצוה. ולדעת הירושלמי בסוכה
וכו' נעשה ג"כ למצוה ממש). ולמעלה
מזה מצינו בהולכת דם קרבן למזבח,
דאף שההולכה היא רק בשביל מצוה

דוריקת דם על המזבח קיי"ל (זבחים יג,
א) דההולכה עצמה חשובה בגדר עבודה
ממש ומחשבה פוסלת בה. ועיי"ע יומא
כד, א בגדרי עבודה שאינה תמה. ועל דרך
זה י"ל בנדו"ד, דכיון שאופן היותר מעולה
בתשובה אפשר לבוא רק ע"י הזדונות
(ועיי"ז אף הזכיות שלאח"ז מעולות
יותר), נתעלו הזדונות עצמן בגדר זכיות
ו"מצוות", בדוגמת מכשירי מצוה.

ובאמת יש כאן מעלה יתירה, דהנה
מכשירי מצוה סו"ס אינם נהפכים להיות
המצוה ממש אלא בשם מכשירין. ואף
להירושלמי דמברכין אק"ב וציונו, זהו
רק מצות עשיית סוכה אבל אינו המצוה
ד"בסוכות תשבו". וכן הולכת דם למזבח
אינה עבודה תמה. והוא משום דסוף סוף
אין הדבר חלק ופרט מתוך המצוה עצמה,
כי אין כאן כלל עשי' שהיא מאותה מין
דהמצוה עצמה אלא רק מעשה אחר המכין
אלי'. משא"כ בתשובה הבאה מתוך החטא
(כנ"ל מש"כ בתניא) יש בה גופא מן המצוה
שאל"י תביא, דבכל מצוה מלבד החובה
הפרטית שבה יש אף ענין כללי וצד השוה
דכל המצוות, מה שבעשייתם מחליט
לקיים דין התורה, וכלשון חז"ל "עושיין
רצונו של מקום". ואף תשובה הרי עיקר
גדרה הוא קבלה על להבא לקיים מצוות
(עיי' רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב, אגרת התשובה
פ"א), וא"כ יש בתשובה ממין המצוות
שיבואו אח"כ, החלטה וגמירות בלב
לעשות רצונו של מקום. ועיי"ע בלקו"ש
חי"ז ע' 190 דוגמאות כעין גדר זה בהלכה.
נמצא מבואר דהדברים שהביאו לתשובה
ולמצוות מקבלים בעצמם שם זכיות.

כל מה שעשה ואף על העבירות. (רש"י),
 היינו שהזדונות שהביאוהו לידי מעלת
 התשובה ייחשבו עתה לזכיות. והמהרש"א
 בחדא"ג ליומא שם הקשה דנמצא חוטא
 נשכר. ות"י דכמבואר בסוגיין זהו דוקא
 בעושה תשובה מאהבה, שאז "ודאי
 דעושה תשובה גמורה ומוסיף במעשיו
 הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון
 והרי אותן מעשים טובים שמוסיף הם
 נעשים לו כזכיות כו", עיי"ש. ולכאורה
 עדיין צריך לומר דלשון הש"ס "זדונות
 נעשו לו כזכיות" משמע יותר שאין
 הכוונה רק שזכיות אחרות מתווספות
 מחמת הזדונות, אלא שאף הזדונות עצמן
 מתבטלים ונעשים חשובים לזכיות (ודו"ק
 היטב בל' רש"י הנ"ל). ואכן בספר תניא
 קדישא פרק ז השווה הדבר ללעת"ל שאז
 טומאת הדברים אסורים מתבטלת מהם
 לגמרי עד שמשתנים ואינם דברים אסורים
 עוד, עיי"ש.

והא דהעוונות עצמם מתבטלים נוגע
 אף לדינא, דהנה מבואר בסוגיין דבתשובה
 מאהבה נעשו הזדונות לזכיות, ובתשובה
 מיראה נעשו רק כשגגות, דלענין תשובה
 מאהבה "נעקר עונו מתחילתו" (פרש"י ד"ה
 כאן מאהבה), אבל בתשובה מיראה שעלי'
 הובא הכתוב "ארפא משובתם", הוי רק
 "כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו".
 וכתב הגאון מרוגצוב (צפ"נ לרמב"ם הלכות
 תשובה פ"ב ה"ב), דהמקדש אשה ע"מ שאין
 בה עבירות - אם עשתה אח"כ רק תשובה
 מיראה (על עבירות שהיו בידה) אינה
 מקודשת כיון שהעבירות שהיו בידה לא
 נעקרו. אבל באם עשתה תשובה מאהבה
 מקודשת, דעבירות שהיו בידה נעקרו

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

אבן שנדבק בו הנגע חייבים לחלצו, דאז
 אמרינן דחלק המנוגע שבאבן פועל גם על
 חלק השני שיהי' מנוגע.

משא"כ באם מפרשים ששכינות היא סימן,
 שגם באם לא נראים האנשים כדומים זל"ז,
 הרי השכינות מוכיחה שבאמת דומים הם, הנה

בענייננו, גם באם לא נראה הנגע כלל באבנים
 אלו, יש להוכיח מכך שסמוכים הם לאבן
 המנוגע, שגם אבנים אלו שייכים להנגע. ולכן
 חייבים לחלצם.

(יעוין לקושי שיחות חל"ג עמ' 10 ואילך)

אבל באמת נראה לומר דאף בתשובה
 מאהבה יש ב' מדרגות, כי יש מדרגה דרק
 נעקר העוון לגמרי אבל עדיין לא אמרינן
 דנתהפכו הזדונות לזכויות ממש. דהנה
 איתא בקידושין (ט, ב) גבי המקדש את
 האשה על מנת שאני צדיק דמקודשת
 אפי' רשע גמור הוא "שמא הרהר תשובה
 בדעתו". והקשו בזה, דלכא' ממה נפשך
 אינה מקודשת, אי תשובתו מיראה הא לא
 נתקיים תנאו ולא נעשה צדיק כי "מקצת
 שמו עליו", ואי תשובתו מאהבה הא מעלתו
 גדולה מן הצדיק, דבמקום שבעלי תשובה
 עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד
 (דעת ר"א ברכות לד, ב. וכן הכריע הרמב"ם הל'
 תשובה פ"ו ה"ד), וקיי"ל לענין קדושין דאף
 "הטעה לשבח" אינה מקודשת (קדושין מח,
 ב ואילך). והתירוץ בזה הוא ד"שמא הרהר
 תשובה" היינו דחיישינן שעשה תשובה
 הפועלת רק ש"נעקר עונו מתחילה"
 אבל אינה מהפכת זדונותיו לזכיות, והא
 דאמרו "במקום שבע"ת עומדין אין צ"ג
 יכולין לעמוד" היינו בדרגא גבוהה מזו
 - שנהפכו העוונות לזכיות. דהנה, מעלת
 בע"ת על צ"ג אינה רק מחמת היתרון
 בכמות שנתוספו אצלו יותר זכיות, אלא
 גם ובעיקר מחמת היתרון באיכות, דיש
 בידו סוג של זכיות שאינם יכולים להיות
 קיימים לעולם אצל צדיק, כי הם זכויות

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

גדולתו של שבת הגדול

ימי השבוע – הנהגת הטבע, ימי החודש – הנהגה נסית / הנס ה"טבעי"
 דשבת הגדול / השי"ת מחבר ההפכיים – שלמעלה מהטבע ישכון בטבע
 גופא

גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות

יסיק ג' דרגות בתשובה – אם עוונות נעשים כשגגות, או נעקרים או אף
 מתהפכים לזכיות / יפלפל דהפיכת הזדונות לזכיות הוא מגדר "מכשירי
 מצוה", ויבאר די ש כאן חידוש בגדר חלות למפרע שלא מצינו בכה"ת

בשבת קודש שקודם חג הפסח, ישנו עניין מיוחד זכר לשבת שקודם יציאת בני
 ישראל ממצרים. דבאותה שבת שחלה "בעשור לחודש" – ביו"ד בניסן, "לקחו ישראל
 פסחיהם", ו"נתקבצו בכורי מצרים אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך", והשיבום
 ישראל "זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים".

מששמעו בכורי מצרים שעתידיים הם למות, הלכו לאבותיהם ולפרעה "לבקש מהם
 שישלחו את ישראל, ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם", וזהו
 המכוון בפסוק "למכה מצרים – בבכוריהם" (תהלים קלו, י), שבכורי מצרים הכו והרגו את
 המצריים עצמם.

וזכר לזה קבעו לדורות שיקרא שבת שלפני חג הפסח בשם "שבת הגדול" – "לפי
 שנעשה בו נס גדול" (שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סת"ל, א. ומקורו בתוס' שבת פז, ב ד"ה ואותו. ובטור
 שם הובא נס אחר, והביאור דלקמן הוא ע"פ שיטת התוס' ורבינו הזקן בשולחנו הטהור).

וכבר תמהו בזה תמיהה רבתי, מה נשתנה נס זה שנקבע זכרונו בקביעות ימי השבוע,
 ולא ככל הנסים שנקבעו לדורות ביום בחודש שהיה בו הנס, והיה לקבעו ביו"ד בניסן
 ולא בשבת שלפני הפסח, ותירצו בזה תירוצים בדרך הפשט (ראה מג"א ובנו"כ הטושו"ע
 שם).

ויש לבאר פנימיות ענין ימי השבוע שבהם ברא הקב"ה את עולמו, ולעומתם ימי
 החודש, ויבואר היטב כיצד הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" שייך דווקא לקביעות ימי
 השבוע.

היינו שמן השמים נוצרו וכאו הנגעים ועל
 ידם באה מעלת התשובה על לה"ר. ומצינו
 כעין זה בעוונות, דמחד אי אפשר כלל
 לומר עליהם שום דבר רצוי ח"ו, ומ"מ
 על ידם דוקא יתכן להגיע למעלת יתירה
 דתשובה. ויש לבאר קצת גדר מעלה זו
 שנעשית דווקא ע"י העוונות, איך אפשר
 שדבר מושלל מכל וכל ואעפ"כ בא על ידו
 עילוי.

והנה איתא ביומא פו: "אמר ריש
 לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשו לו
 כזכיות שנאמר ובשוב רשע מרשעתו
 ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחי" (על

בענין נגעים מצינו ב' הפכים בדבר
 אחד, דמחד גיסא טומאה זו היא דבר
 רע ומושלל מצד התורה, דה"ז טומאה
 חמורה ביותר, וחזינן דמצורע יוצא
 חוץ לג' מחנות, ומחוייב לפרוש אפי'
 משאר טמאים, "שלא יהו טמאים אחרים
 היושבים עמו", כמבואר כ"ז בפסחים סז,
 א (ועיי' בספר יצירה פ"ב מ"ד דנגעים הוא דבר
 הכי רע); ומאידך גיסא, כבר הביא הרמב"ם
 בס' היד סוף הל' טומאת צרעת שמטרת
 הנגעים להביא עילוי, וכמ"ש שם שנגעים
אינם "ממנהגו של עולם" אלא "אות ופלא
 הי' בישראל" כדי להזהירן מלשון הרע",

והגבולות, ואז גם האורות הכי נעלים, שעכשיו אינם יכולים להתקבל אצלנו, יתגלו לכל, ויהי אז תגבורת הקדושה, בבחינת "מצורע" כפי שהוא בשרשו, שתתגלה בעולם הזה.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ו עמ' 33 ואילך)

החוטא נטהר אפילו בעל כרחו!

זאת תהי' תורת המצורע גו' והובא אל הכהן

(יד, ב)

הקשו המפרשים, הרי על המצורע להיות מחוץ לג' מחנות, ואסור לו ללכת אל הכהן, ואם כן מדוע נאמר "והובא אל הכהן" ולא "ויצא הכהן אליו" וכיו"ב (כן הקשו הש"ך עה"ת, כלי יקר, ועוד)?

ויש לבאר ענין זה על פי מה שאמרו חז"ל (ערכין טז, ב) שהצרעת באה על עוון לשון הרע. ועל פי זה ה"ציאה" אל הכהן מראה על התשובה ועזיבת החטא.

והנה, ישנם כאלו אשר שקועים כל כך בחטאים ועוונות עד שאינם רוצים כלל לשוב בתשובה, אך על אלו נאמר ש"לא ידח ממנו נדח" (שמואל ב יד, יד (בשינוי לשון)), ו"בוודאי סופו לעשות תשובה" (הל' ת"ת לרבינו הזקן נ"ע פ"ד סה"ג).

ועד שנאמר בכתוב שגם "העולה על רוחכם גו' נהיה כגויים גו' חי אני נאום ה' אלקים אם לא ביד חזקה גו' אמלוך עליכם" (יחזקאל כ, לב-לג). והיינו, שגם מי שאינו רוצה לשוב, מביטחו הקב"ה למלוך עליו "ביד חזקה" ובעל כרחו.

וזהו שנאמר "והובא אל הכהן", כי "והובא" משמעו "בעל כרחו" של המצורע. כי גם כאשר המצורע החוטא אינו רוצה לשוב מביטחה תורה ש"בעל כרחו" יובא אל הכהן, ויזכה להיטהר ולשוב מחטאיו ולהתקרב להקב"ה.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ו עמ' 100 ואילך)

משיח - מצורע?!

נאמר בגמרא (סנהדרין צח, ב): "מה שמו (של משיח) . . רבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו (מצורע של בית רבי. רש"י)". ולכאורה דבר זה תמוה ביותר, וכי למה נקרא משיח בשם "מצורע"?

ויש לבאר ענין זה על פי מה שכתב אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה (תורע כב, ב) בנוגע לנגעים, וזה לשונו: "נגעים דברים גבוהים הן, שאינו נקרא טמא עד שיקראנו הכהן טמא, וכשעדיין לא קרא לו שם טמא אין הנגעים בכלל טמאה אלא אדרבה הם אורות עליונים, רק שהם דינא קשיא דקדושה . . והובא אל אהרן הכהן, שנתעלים על ידי הכהן שהוא חסד עילאה . . ויוכל להמתיק דינים כשאומר טהור כו'". זאת אומרת, שעצם ענין ה"נגע" (קודם קריאת שם טמא על ידי הכהן) אינו ענין של טמאה, אלא אדרבה, ענין של קדושה.

ועל דרך המבואר בענין מדת הגבורה שלמעלה, שבשרשה ומקורה אינו ענין של דין ומניעת ההשפעה, אלא אדרבה, גבורה מלשון תגבורת, תגבורת החיות (על דרך גבורות גשמים), השפעה בהתגברות יתירה. אלא שהשפעה זו נעלית כל כך, שאין אנו יכולים להכיל השפעה גדולה שכזו. ומ"גבורה" שכזו יורד ומשתלשל מזה אחר כך ענין הגבורה כפשוטה, שהיא מניעת השפע לגמרי, ובפרט כשהמקבל אין ביכולתו להכיל שפע רב כזה (ראה בזה תורה אור ר"פ נח (ט, ג). שם ק"ז, ג. ועוד).

וכן הוא בענינו, שענין ה"נגע" בשרשו הראשון הוא תגבורת הקדושה - אורות עליונים, שאין הנבראים יכולים להכיל אורות שכאלו, אלא שמה משתלשלים "דינים קשים" כפי שהם עדיין בעולם הקדושה; ומדינים קשים אלו באים אח"כ למטה יותר מראות הנגעים הטמאים.

וזהו מה שמשיח נקרא בשם "מצורע", כי בזמן הגאולה תהיה היציאה מכל המיצרים

לקראת שבת

יא

ימי השבוע - הנהגת הטבע, ימי החודש - הנהגה נסית

בשבעה ימים ברא השי"ת שמים וארץ וצבאיהם: בששה ימים "עשה ה' את השמים ואת הארץ" (תשא לא, יז), ועדיין "היה העולם חסר מנוחה", וביום השביעי "באת שבת באת מנוחה" (רש"י לבראשית ב, ב) ובא העולם על שלמותו. ו"משבחר הקב"ה בעולמו", הוסיף ו"קבע בו ראשי חדשים" (שמו"ר פט"ו, יא).

ופירוש הדבר: העולם מצד עצמו התנהל על פי ימי השבוע בלבד, וכאשר "בחר הקב"ה בעולמו" - שנוסף עליו בעולם מכפי שהיה בבריאתו, אזי בא גם החשבון של ימי החודש.

ואם כן, ימי השבוע מורים על סדר הנהגת העולם מצד עצמו, וימי החודש מורים על תוספת קדושה והארת השי"ת, יתר על הנהגת העולם הרגילה.

והפרש זה בין ימי השבוע והחודש מתבטא גם בכך שימי השבוע קשורים למהלך השמש - זריחתה ושקיעתה שבע פעמים, ואילו ימי החודש שייכים למהלך ומחזור הלבנה:

השמש מאירה תדיר בלא שינויים - לא ישבותו", וכמו כן הנהגת העולם הקשורה לימי השבוע - היא הנהגה קבועה כפי סדרי הטבע בלא שינויים והוספות.

ולעומת זאת הירח, הרי הוא מתחדש בכל חודש מחדש, ומעין זה ימי החודש קשורים עם התגלות מיוחדת ומחודשת של הקב"ה בעולמו, שמוסיף חידוש וקדושה בעולם, והנהגה מיוחדת זו מתבטאת בעניין הנסים - שלפעמים משדד הקב"ה את מערכות הטבע, ומאיר בעולם התגלות מחודשת, המשנה סדרי בראשית.

וזהו הטעם הפנימי לכך שכל המועדים נקבעו על ימי החודש, לפי שעניינו של מועד יום טוב הוא התגלות מיוחדת ותוספת הארה בעולם ממדירגת הקדושה שלמעלה מהטבע, ומכיוון שענינם של החגים הוא תוספת קדושה - נקבעו על ימי החודש שהם הוספה על עיקר הנהגת הטבע של העולם.

הנס ה"טבעי" דשבת הגדול

ומכל המועדים נשתנה נס גדול זה ד"למכה מצרים בבכוריהם", שהוא שייך לימי השבוע, ולהנהגת הטבע דווקא:

דהנה, אם מתבוננים בפרטי המאורע שקרה בזמן ההוא, רואים שכל פרטי המעשה מובנים בשכל האנושי והם מהלכים טבעיים לכאורה.

דמה שהאמינו הבכורות לדברי בני ישראל שיהרוג אותם השי"ת, אין זה דבר פלא כלל, דהלא הוכו בתשעה מכות מקודם לזה, ונתקיימה פעם אחר פעם התראת משה

בפרעה, ואדרבה, ענין הנם הוא אצל פרעה דווקא שלא הקשיב לדברי משה, אף שראה בהתגשמות תשע מכות, והיה זה רק משום שהקשה השי"ת את לבו לבלתי שלח את ישראל.

וכאשר לא אבו פרעה ואבותיהם לשלח את ישראל, הנה כתוצאה טבעית "עשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם", היות וידעו שחייהם בסכנה אם לא ישלחו את ישראל.

אך מאידך, אף שמלחמת הבכורות במצרים הייתה טבעית ומובנת, בוודאי נס גדול יש כאן, דהלא טבע המצריים היה לנגד לענייני קדושה וליציאת ישראל ממצרים, ויתר על כן "בכורי מצרים" מורה על התקיפות והחזק של מצרים, וממילא על ההתנגדות הגדולה ביותר לבני ישראל, ומכל מקום בשבת הגדול עמדו הם עצמם ונלחמו עם אבותיהם שישלחו את ישראל!

ונמצא, שיש כאן סוג מיוחד של נס, שהוא מה ששינה הקב"ה את הטבע עצמו, דאף שלא השתנה דבר ממנהגו של עולם, מכל מקום ע"פ דרכי הטבע רצו תקיפי וגיבורי מצרים לשחרר את בני ישראל ולהוציאם לחירות.

ובזה יתורץ היטב מה שקבעו נס זה בקביעות ימי השבוע, לפי שנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" היה בתוך הטבע גופא, וקשור להנהגת העולם הרגילה, והנהגה זו שייכת לימי השבוע.

השי"ת מחבר ההפכיים – שלמעלה מהטבע ישכון בטבע גופא

והנה, נס ד"למכה מצרים בבכוריהם" נקרא בשם נס "גדול", ואף יום זכרון הנס נקרא על שם גדלות הנס – "שבת הגדול", כי באמת נס זה המלוכש בטבע, הרי הוא "גדול" ונשגב יותר משאר ניסים המשדדים מערכות הטבע:

נס רגיל, עניינו גילוי אלוקי ממדריגה כזו שהיא למעלה מהטבע, ומכיוון שאינו מוגבל במגבלות הטבעיות, הרי כשמתגלה גילוי נעלה זה, נופלים גדרי הטבע ורואים נס מוחשי שלא כדרך בריאתו של עולם.

אבל באופן זה של נס אינו ניכרת כל כך גדולתו של הקב"ה, כי הבורא ית"ש אינו זקוק לשדד מערכות הטבע בכדי לפעול עניינים בעולם, וביכולתו להנהיג את הטבע גופא כרצונו – שלא יזווג גדרי הטבע ממקומם, ומכל מקום יחול הנס באופן שנכנס ומתלבש בחוקי הטבע עצמם, ונמצא שנס רגיל המשדד מערכות הטבע אינו מבטא כל כך גדולתו ית'.

ולכן הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" נקרא בשם "נס גדול", כי דווקא נס כזה מעלתו גדולה עד למאוד, כי בזה שאינו שובר ודוחה הטבע בשביל הנס, כי אם פועל אשר

הטבע עצמו בגדרי הרגילים לא שינוי כלל ישתנה ויפעל כרצונו של הקב"ה, הרי זה ממחיש יותר את גדולתו של השי"ת, שלא זו בלבד שאינו מוגבל בגדרי הטבע ויכול לשדד מערכות הטבע, אלא שמחבר את ההפכיים, ומתלבש בתוך הטבע מבלי שיזווג גדרי הטבע ממקומם.

ועל כן נקרא בשם "נס גדול", ו"שבת הגדול", להיותו נס מיוחד המראה על "גדולתו" של הקב"ה שאינו מוגדר בשום גדר ומחבר ההפכיים שישכנו יחדיו – למעלה מהטבע, בתוך הטבע עצמו.

